

Плавич В. П.,

доктор філософських наук,
кандидат юридичних наук, професор,
академік, заслужений діяч науки і техніки України,
Одеський національний університет імені І. І. Мечникова (Одеса, Україна)

РЕЦЕНЗІЯ НА МОНОГРАФІЮ:

**Іванова Н. В. Духовно-онтологічні стратегії мислення:
соціально-філософський аналіз.**

Монографія Іванової Н. В. присвячена вивченню феномену, який завжди стоїв в центрі уваги інтелектуальних досліджень українських і зарубіжних вчених – духовно-онтологічних стратегій мислення. Адже кожна епоха ставить людину перед проблемами і викликами, відповідь на які можна дати завдяки рефлексіям мислення. Спосіб мислення безпосередньо пов'язаний із соціокультурним життям епохи. Носієм мислення є людина, яка створює культуру, знання, активізує процес функціонування всіх сфер соціуму. Тому актуальність даної теми є незаперечною при осмисленні соціокультурних процесів, які відбуваються на теренах сучасної України.

В монографії досить ґрунтовно показано, яким чином і якою мірою знання, інтелект, творчість, а разом з ними й мислення як діяльність, обумовлюють продуктивний поступ українського суспільства та його соціальних інститутів в реалізації тих запитів, які ставить глобальний світ. Доведено, що саме через систему науки і освіти реалізуються процеси діяльності мислення в сучасному світі, що актуалізує проблему гуманітарного знання. Акцентована увага на формуванні сучасного пізнавального простору, в якому відтворюються концептуальні схеми, методологічні основи організації структур раціонального та ірраціонального, на яких вибудовуються існуючі соціальні інституції і творяться мисленнєві стратегії.

Ґрунтовний соціально-філософський аналіз виявив об'єктивні «механізми» суспільних взаємодій, розглядаючи вплив мислення на форми самореалізації індивідів та їх самоутвердження в житті. Адже поліфонічна складність соціального процесу характеризує рівень культури мислення, яка визначається також і логікою продуктивної діяльності. З позиції такої логіки і досліджуються в монографії перспективи соціальних процесів в Україні, які онтологізуються, перетворюються в особливі конструкти, вихідні для наукового розуміння вітчизняного соціокультурного простору та його духовно-онтологічних стратегій.

Осмислено проективне мислення як спосіб реалізації можливих соціально-політичних і культурних відносин як визначальних, а це означає розвиток здатності до соціально відповідальної поведінки в суперечностях реалізації проекту сучасної моделі життя. Як результат – перед Україною постає планетарна реальність в якості так званої «картографії постсучасності», проект якої осмислюється в соціально-політичних, філософських і соціокультурних дискурсах сучасності.

В дослідженні висвітлено ряд принципів питань стосовно взаємозв'язку різних трактувань сутності мислення: яким чином мислення здійснює вплив на розвиток цивілізації, на простір соціального буття, на людину та її життєтворчість. Проаналізовано різні підходи і концепції щодо уявлень про сутність і природу мислення, які пройшли перевірку практикою соціального життя, завдяки чому й закріпилися в досвіді, свідомості та інтелектуальній діяльності. Мислення розглядається як соціокультурний феномен в процесі діяльності, в якій воно виступає способом продуктивного перетворення реальності.

Особлива увага приділяється в монографії проблемі соціальних інновацій. Адже їх тривалість та актуальність залежить від багатьох факторів: від радикальності інновації, від умонастрою суспільства, від наявних трендів в розвитку соціальних

технологій, але найбільш важливим чинником серед них є людина. І не просто освічена, культурна людина, а людина мисляча, думаюча, яка проектує, прогнозує, творить. В даному контексті, доводить Н. Іванова, кожна думка, ідея, стратегія завжди адресована на той чи інший проект, яким може виступати як суспільство, наука, культурно-мистецький замисел, так і життя людини.

Авторка концептуалізує проблему творчості в сучасних умовах. В роботі досить чітко означено основні параметри гуманітарного мислення в ситуаціях соціокультурного життя людини, окреслено найбільш важливі проблеми її особистісного життя, глибинні основи існування, які пов'язані з феноменами духу, душі, свободи, добра, справедливості. Зазначено, що на основі цих понять, які постають головними кодами існування людини в соціокультурному просторі, формується гуманітарна сфера життя людини, яка завжди була атрибутом цивілізаційного розвитку, умовою становлення, поряд з науковим, гуманітарного мислення.

Проблема гуманітарного мислення розкривається в монографії на основі аналізу та методологічного структурування його основних складових – понять «дух» і «душа». Наголошується, що духовний процес є відображенням не лише суспільного буття і культури, а способом вибору духовності як шляху саморозвитку. Дух є свобода, так само і свобода є субстанція духу. У дослідженні зазначається, що дана свобода так і залишалася б суто внутрішнім духовним актом, якби дух не був взаємопов'язаний із зовнішнім світом, світом суспільства і культури, якби сам не жив природно-тілесним життям. В такій ситуації основні параметри поняття «духу» набувають особливого значення для розвитку мислення в пізнанні, соціальній творчості та виборі стратегій мисленнєвої діяльності. Доведено, що духовно-практичне освоєння світу «переводить» об'єкти природної і соціокультурної дійсності в процес осмислення і, як результат, утворює феномен національної свідомості як «знак» та імпульс індивідуальної й колективної творчості. Комплексне вивчення функціонування національної культури мислення через зв'язок раціонального та ірраціонального виявило умови подолання станів деперсоналізації і деструкції особистості, визначає об'єктивні можливості становлення іманентного «Я» в етнокультурних вимірах української держави та її стратегічного майбутнього.

Сподіваюсь, що монографія знайде свого читача, адже в ній розглядаються та синтезуються саме такі сучасні методологічні рефлексії і підходи, які ставлять людину перед необхідністю вибору свого місця в новому глобальному світі